

נדל"ן

תיווך ממוסד במקום מעאכרים: כך המדינה שואפת להילחם בסחר העובדים הפלסטינים

המדינה מנסה להתמודד עם תופעת הסחר בהיתרי עבודה לפועלי בניין פלסטינים באמצעות העברת מערך ההעסקה לחברות כוח אדם פרטיות ■ בארגון העובדים מען ובהתאחדות הקבלנים תמימי דעים כי פתרון זה יקבע את תופעת הספסרות וימסד אותה - ואף ייקר את העסקת העובדים ויזניק את מחירי הדירות

עדי כהן

05 בספטמבר 2022, 12:36

עקוב 

המדינה כשלה בניהול מערך ההעסקה של העובדים הפלסטינים באתרי הבנייה בישראל, והיא מגלגלת עתה את המשימה לידיים פרטיות - כך עולה מקול קורא שפירסמה באחרונה רשות ההגירה והאוכלוסין במשרד הפנים. לפי המסמך, הרשות הממשלתית פועלת לשנות את שיטת ההעסקה של פועלי הבניין מהגדה המערבית ומעזה - עם הכנסת תאגידי כוח אדם שיתפעלו את הרישיונות לעובדים, במקום החברות הקבלניות.

לתפישת הרשות, שינוי זה, שעודנו נבחן, יביא לפישוט הביורוקרטיה ולייעול הליכי ההעסקה של הפועלים באתרים השונים, וכתוצאה מכך גם לצמצום בתופעות של ניצול עובדים וספסרות בהיתרי עבודה. ואולם, יש מי שסבור כי המהלך האמור, אם יאושר, יחריף את תעשיית הסחר בעובדים הפלסטינים בישראל ואף ייקר את עלויות ההעסקה, וכפועל יוצא - את מחירי הדירות.

נכון להיום, העסקת עובדים פלסטינים נעשית בהתקשרות ישירה בין העובדים לקבלנים. בתהליך זה, הקבלן מבקש מרשות האוכלוסין וההגירה את היתר העבודה עבור העובד. על פניו לפחות, המדינה אמורה לפקח ולוודא כי אותם עובדים מועסקים יקבלו את כלל הזכויות הסוציאליות המגיעות להם. אלא שברבות השנים, שיטת העבודה הזו, שמנומקת בשיקולים ביטחוניים, יצרה בענף הבנייה תעשיית סחר של ממש, שלתוכה נכנסים עושיק וניצול של עובדים.

כפי שפורסם ב-TheMarker, ברישומי הרשות מופיעים כיום לא פחות מ-4,200 קבלנים ישראלים שקיבלו היתרי עבודה עבור פועלים פלסטינים. אם לא די בכך, עם השנים נכנסו למערכת ההתקשרות שבין הקבלנים לעובדים מתווכים רבים המספסרים באותם היתרי עבודה שמנפיקים הקבלנים, תמורת דמי תיווך של כ-2,500 שקל בממוצע בחודש, שבהם חולקים הקבלנים והמתווכים.

על פי ההערכות של רשות ההגירה והאוכלוסין, נכון להיום כ-40% מהעובדים הפלסטינים המועסקים באתרי בנייה בישראל מגיעים דרך התקשרויות לא חוקיות אלה, והם משלמים עליהן עשרות אלפי שקלים בשנה, אף שבפועל הם אינם אמורים לשלם על כך ולו שקל אחד. כל זאת נעשה בידיעת המדינה, ולאור כישלונה המתמשך של רשות ההגירה והאוכלוסין למיגור התופעה ולפיקוח עליה.

על בעייתיות השיטה ועל הקושי של הרשות להתמודד עם כך מעידה גם הרשות עצמה. "בהסתכלות על תמונת המצב הקיימת, ברור לנו שהיא לא מיטבית", אומרת בשיחה עם TheMarker ענבל משש, מנהלת תחום תכנון ובקרה ברשות. בדברים אלה מתייחסת משש הן לתופעת הספסרות העגומה, עם מאות מיליוני השקלים שעוברים בה מדי שנה בענף הבנייה תמורת הזכות לעבוד בישראל והן לביורוקרטיה המכבידה, שמסרבלת את הליכי ההעסקה של עובדים באתרי הבנייה.

"בעקבות כך, בחודשים האחרונים נעשית עבודה מקצועית של צוות בינמשרדי שבו יושבים כל הגורמים הרלוונטיים: רשות האוכלוסין, משרד האוצר, זרוע העבודה ומשרד הביטחון", אומרת משש. אחד הפתרונות שנבחן עתה הוא הכנסתם של התאגידים הפרטיים לתהליך ההעסקה של העובדים הפלסטינים: "השיטה הזו נחלה הצלחה בכל נושא ההעסקה של עובדים זרים בענף הבנייה. פועלים היום יותר מ-40 תאגידים שקיבלו היתר מרשות האוכלוסין וההגירה שמנהלים את זה - ואנחנו עושים את הבקרה הפיננסית על פעילותם". משש סבורה שהכנסת התאגידים גם כאן תביא לייעול ניהול העבודה של הפועלים הפלסטינים באתרי הבנייה - וכן תמלא את הוואקום שלתוכו נכנסים היום הספסרים השונים, על חשבון הפועלים הפלסטינים בענף.

אלא שבמהותו, המהלך שבוחנים ברשות האוכלוסין וההגירה לא בהכרח ימגר את תופעת הספסרות האמורה, והוא אף עלול לשמר ולמסד אותה. הסיבה לכך כפולה: ראשית, בהינתן יכולות הפיקוח הדלות שהפגינה הרשות עד היום, מתעורר החשש שתופעת הספסרות לא תפסח גם על חברות כוח האדם הפרטיות. שנית, בעצם כניסת התאגידים המדינה מחליפה למעשה את הספסרות הלא חוקית בספסרות ממוסדת, שתחול על כלל חוזי ההעסקה.

כתוצאה מכך מתעורר החשש כי במקום למגר את תופעת המתווכים הקיימת, המדינה תיצור מערך תיווך ממוסד שיגזור קופון דומה מאותן התקשרויות העסקה שונות, ובכך אף ייקר את העסקת העובדים. לבסוף, התייקרות זו תגולגל מן הסתם אל המחיר שייאלצו לשלם חכשי הדירות. בעניין זה יש להוסיף כי על פי בדיקת TheMarker, התשלום לעובדים בפרויקטי בנייה מגלם כ-40% מעלויות הבנייה של הקבלנים, והוא אף מחושב כאחת התשומות במדד תשומות הבנייה - שהעלויות החריגות שלו בשנתיים האחרונות מתורגמות לעשרות אלפי שקלים נוספים במחירי הדירות.

לתפישתו של אסף אדיב, מנכ"ל ארגון העובדים מען, הפתרון היחיד טמון בשינוי גדול בהרבה, בדמותו של היתר ישיר לכל עובד פלסטיני המועסק בישראל. "הגישה של המדינה בהקשר הזה היא לא לתת

לפלסטינים להיכנס בלי שיש להם אבא ואמא בישראל, וחלק מהחברות הקבלניות, בעיקר הגדולות, מנהלות את זה כמו שצריך", אומר אדיב. "הבעיה היא שהקבלנים הקטנים, החאפרים - יש אלפים כאלה - מנצלים את הפרצה הגדולה הזו בגדר ועוסקים בסחר של ההיתרים האלה".

לדברי אדיב, מבחינת המדינה המשמעות היא הפסד כסף רב, שוק שלם שעובד בשחור ועובדים ללא גורם שמוודא את קבלת הזכויות שלהם. "התאגידים אולי יקלו על העובדים לעבור ממעסיק למעסיק", אומר אדיב, "אבל את בעיית דמי התיווך הם לא רק שלא יפתרו, אלא אף ירחיבו, וההשלכות לגבי העובדים אדירות. באחרונה, למשל, פגשתי במחסום שני אחים שעובדים כבר חמש שנים באתרי בנייה בישראל ובהתנחלויות. בכל חודש הם משלמים 2,500 שקל כדי לקבל את ההיתר שהם אמורים לקבל בחינם. במצטבר, הם שילמו במהלך השנים הללו כ-300 אלף שקל לגורם שלישי, כשהם אלה שמסכנים את עצמם מדי יום ביומו על הפיגומים".

גם הקבלנים מתקוממים

מי שעומדים בחזית ההתנגדות ליוזמה המקודמת הם הקבלנים עצמם. לטענתם, הכנסת התאגידים הפרטיים תפגע בעיקר בזכויות ההעסקה של העובדים עצמם: "החלטה כזו תכבול עובדים פלסטינים לחברות כוח אדם ותפגע בהם", טוענים בהתאחדות הקבלנים בוני הארץ. "החברות האלה יהיו היחידות שייחנו מכך. ההחלטה מנוגדת למגמה המקומית והעולמית של המעטה בהעסקה באמצעות חברות כוח אדם. הקצאת מכסות תעודד פעילות מאכערים, קומבינות ואיסדרים.

"העובדים הפלסטינים הם חלק טבעי משוק העבודה הקיים בענף, ויש לאפשר להם העסקה חופשית בהתאם לדיני העבודה החלים בישראל. רק כך יובטח מיצוי זכויותיהם. כיום מדובר במערכת תחרותית עם ריבוי מעסיקים המשוועים לכוח אדם וגישה פתוחה לגמרי לערכאות למיצוי זכויות, והתערבות המדינה באופן המתוכנן תפגע בראש ובראשונה בעובדים עצמם, וכן תייקר את עלות העסקתם".

לחצו על הפעמון לעדכונים בנושא:

🔔 בנייה 🔔 קבלנים 🔔 פלסטינים 🔔 מחירי הדיור